

Handläggare
Cecilia Grefve Lang

Telefon
0455321338

Vår beteckning
SN 2021/9897

Er beteckning

Datum
2021-11-29

§	Mötesdatum	Styrelse/Nämnd
	2021-12-06	Socialnämndens arbetsutskott
	2021-12-13	Socialnämnden

Svar på remiss om Öppna insatser utan samtycke

Beslutsförslag

Socialförvaltningen föreslår socialnämnden besluta

att avge bifogat yttrande till socialdepartementet

Sammanfattning

Socialnämnden har från kommunstyrelsen fått i uppdrag att ansvara för att avge remissvar från Karlskrona kommun till Socialdepartementet avseende Öppna insatser utan samtycke. Svaret skall vara socialdepartementet tillhanda via email senast den 10 januari 2022.

Socialstyrelsens utredning avseende öppna insatser utan samtycke.

Regeringen har i 2018 års regleringsbrev gett Socialstyrelsen i uppdrag att redogöra för kunskapsläget om öppna insatser till unga respektive vårdnadshavare bl.a utifrån erfarenheter i Danmark och Norge, samt bedöma om det som framkommer kan motivera en lagändring. 2019-11-14 ändrades uppdraget till att också lämna förslag på hur möjligheterna att ge öppna insatser utan samtycke till stöd och skydd för barn och unga kan öka så att insatserna kan ges i fler fall och i fler situationer.

Socialstyrelsen har överlämnat sin rapport *Öppna insatser utan samtycke* och Karlskrona kommun är en av flera remisskommuner. Öppna insatser avser insatser som ges till barn och unga som bor i det egna hemmet tex stöd och behandlingsinsatser eller förebyggande insatser som riktar sig till individer och grupper. Öppna insatser kan även ges till barn och unga som bor i familjehem, HVB eller i stödboende. Med öppna insatser avses inte placeringar.

Att barn som är i behov av stöd från socialtjänsten får tillgång till rätt insatser i rätt tid är en angelägen fråga. Ett barn som är i behov av socialtjänstens stöd har rätt att få stödet i syfte att barnets situation förbättras. När socialtjänsten beslutar om en insats till ett barn är det viktigt att insatsen inte försätter barnet i en svårare situation än före beslutet om

Socialförvaltningen

Adress
Socialförvaltningen

Besöksadress
Östra Köpmansgatan 1 A

Telefon
0455-303000

E-postadress
socialforvaltningen@karlskrona.se

Handläggare
Cecilia Grefve Lang

Telefon
0455321338

Vår beteckning
SN 2021/9897

Er beteckning

Datum
2021-11-29

insats. Socialtjänsten ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling.

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att redogöra för kunskapsläget om öppna insatser utan samtycke till barn och till vårdnadshavare, bland annat utifrån erfarenheterna i Norge och Danmark och bedöma om det är motiverat med en lagändring inom området. I uppdraget ingår också att lämna förslag på hur regleringen i 3 kap. 6 a och b §§ socialtjänstlagen (2001:453), SoL, samt 22 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, kan öka så att socialnämnden kan besluta om insatser till barn och unga i fler fall och i fler situationer än idag. Oavsett ställningstagande ska förslag till författningsändringar i de delar som uppdraget omfattar lämnas.

Rapporten utgör ett underlag för regeringens fortsatta arbete med frågan. Den samlade bild som Socialstyrelsen har fått under arbetet med uppdraget är att det, delvis som en följd av regelverkets konstruktion, finns barn som löper en risk att inte få tillräckligt stöd från socialtjänsten idag och att möjligheterna för socialtjänsten att besluta om öppna insatser till barn utan vårdnadshavarnas samtycke behöver öka för att ge barn tillgång till öppna insatser i fler fall och i fler situationer.

En sänkning av åldersgränsen jml Socialtjänstlagen (SoL)

Idag är det möjligt för socialnämnden att bevilja öppna insatser till barn utan vårdnadshavares samtycke från det att barnet fyllt 15 år med stöd av SoL. Socialstyrelsen föreslår att åldersgränsen sänks så att det blir möjligt för socialnämnden att besluta om öppna insatser till barn redan från 12 års ålder, om socialnämnden bedömer att det är lämpligt och barnet själv samtycker till insatsen. Att barn vid en tidigare ålder än vad som är möjligt idag får större bestämmanderätt när det gäller öppna insatser överensstämmer med ett stärkt barnrättsperspektiv.

Barn under 15 år är inte processbehöriga och kan inte på egen hand ansöka om öppna insatser. Socialstyrelsens förslag innebär ingen ändring av processbehörighetsåldern.

Utvidgning av 22 § Lagen om vård av unga (LVU)

I uppdraget ingår även att se över om insatser med stöd av 22 § LVU bör kunna beslutas även vid brister i den unges hemmiljö och att lämna författningsförslag också i denna del.

Socialstyrelsen anser att det finns fördelar med en utvidgning av 22 § LVU så att det blir möjligt för socialnämnden att även besluta om öppna insatser

Handläggare
Cecilia Grefve Lang

Telefon
0455321338

Vår beteckning
SN 2021/9897

Er beteckning

Datum
2021-11-29

till barn som behöver sådana insatser till följd av ett förhållande i hemmet. Ett sådant förslag skulle möjliggöra för socialnämnden att besluta om öppna insatser i fler fall och i fler situationer.

Utvidgningen skulle omfatta situationer där det finns brister i barnets hemmiljö men där missförhållandena i hemmet inte är så allvarliga att de når upp till den nivå som krävs för en placering av barnet med stöd av LVU. Syftet med ett sådant förslag skulle vara att stärka barnrättsperspektivet i socialtjänstens verksamhet och ge socialnämnden en möjlighet att bevilja insats, oberoende av samtycke, i ett tidigare skede än när en ansökan om vård måste göras. För ett barn i en sådan situation kan det vara avlastande för barnet att få stödjande eller kompenserande insatser, oberoende av vårdnadshavarens samtycke.

Vissa av riskerna för barnet kanske skulle kunna hanteras om det vore möjligt för socialtjänsten att samtidigt ställa krav på vårdnadshavare att ta emot stöd för att utveckla sin föräldraförmåga. En kombination av regeländringar som omfattar insatser till såväl barnet som vårdnadshavaren skulle kunna öka förutsättningarna för att förbättra hemmiljön samtidigt som barnet får tillgång till stödjande insatser. Socialstyrelsen bedömer dock att det är osäkert om en lagändring som möjliggör öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare skulle kunna säkerställa en varaktig och hållbar förändring av vårdnadshavarens föräldraförmåga i en situation där vårdnadshavaren inte är motiverad till att förändra sin situation. Kunskapsläget om insatser till vuxna utan samtycke är bristfälligt. Om regeringen väljer att gå vidare med att utreda denna fråga kan erfarenheter eventuellt dras från andra områden som t.ex. kriminalvården.

Sammanfattning av förvaltningens synpunkter på remissunderlaget/rapporten.

Förvaltningen delar i allt väsentligt rapportens slutsatser och förslag. Förslag som inte kommenteras i yttrandet har förvaltningen inte haft några särskilda synpunkter på. Att ge öppna insatser till barn och unga utan samtycke är möjligheter och ytterligare verktyg som socialtjänsten behöver för att ge barnet, den unge rätt stöd eller skydd vid rätt tidpunkt. Det stämmer väl överens med barnkonventionen och det stärker barnet som rättighetsbärare. Samtidigt som det finns dilemman som rapporten på flera ställen belyser.

Karlskrona kommun välkomnar Socialstyrelsens förslag om att kunna ge barn öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke från 12 år. Däremot delar inte Karlskrona kommun Socialstyrelsens uppfattning om att

Handläggare
Cecilia Grefve Lang

Telefon
0455321338

Vår beteckning
SN 2021/9897

Er beteckning

Datum
2021-11-29

processbehörighetsåldern inte samtidigt ska förändras till 12 år, där anser Karlskrona kommun att ytterligare utredning på området behövs. Karlskrona kommun ställer sig bakom tidigare utredning om Barnets rätt som föreslog att åldern för processbehörighet skulle sänkas till 12 år i mål om vårdnad, umgänge och verkställighet enligt föräldrabalken och i sociala mål.

Socialstyrelsen och för all del även kommunerna och barnrättsorganisationerna framför trots den överlag positiva inställningen till möjligheten att ge insatser utan samtycke till barn och unga från 12 års ålder, även dilemma med förslaget. Barnet hamnar i lojalitetskonflikt med sina vårdnadshavare och det finns också på sina ställen i rapporten tveksamheter om träffsäkerheten i insatserna till barnet om det inte också omfattar vårdnadshavarna. Vidare lyfts situationer om våld i nära relationer och våld i hederssammanhang vilka kräver extra varsamhet i att ge öppna insatser utan samtycke. Dessa speciella situationer behöver mötas av nationell vägledning, kompetenshöjning samt fler evidensbaserade metoder att ta till för socialarbetare så att de befarande dilemman som rapporten tar upp i möjligaste mån kan undvikas.

Karlskrona kommun noterat att barnrättsorganisationerna har varit delaktiga i utredningen vilket är bra, vi saknar däremot barnets delaktighet i utredningen, vi tror att barn och unga själva har värdefulla kunskaper att bidra med i utredningen, det är dem det berör. Vi förstår svårigheterna att nå barn och unga under pandemin samtidigt som Karlskrona kommuns erfarenhet är att barn och unga inte är främmande för att prata digitalt. Vi hade därför uppskattat om rapporten också hade omfattat digitala samtal direkt med barn och unga.

Karlskrona kommun ställer sig tveksamma till Socialstyrelsens förslag att kunna besluta om LVU 22 § även vid problem i den unges hemmiljö då vi ser ett omfattande behov av förtydligande och att förslag till insatser kopplas till användandet av paragrafen. Kan det vara så att avsaknaden av vidare utredning av att ge insatser till föräldrar utan samtycke istället möts av att göra förändring i LVU, och att vi med det istället gör det till barnets problem. Karlskrona kommun ser hellre behov av lagfäst professionell samverkan när föräldraförmågan brister och insatser behövs från flera parter.

Samtidigt som Karlskrona kommun välkomnar möjligheten att kunna ge fler öppna insatser utan samtycke till barn och unga ifrån 12 år så väcks ändå reflektioner om vad det gör med de kärnvärden som finns i

Handläggare
Cecilia Grefve Lang

Telefon
0455321338

Vår beteckning
SN 2021/9897

Er beteckning

Datum
2021-11-29

socialtjänstlagen både den nuvarande och den kommande som bygger på frivillighet. Hur påverkar förslaget om att ge öppna insatser utan samtycke det utvecklingsarbete som socialtjänsten nödvändigtvis måste göra för att fler ska känna till till socialtjänsten och själva ansöka om hjälp.

Ambitionsnivån inom individ och familjeomsorgen har avsevärt höjts genom flera lagändringar de senaste åren. Ur SKR's senaste ekonomirapport framkommer följande om individ och familjeomsorgen.

"I Ekonomirapporten, som presenterades den 19 oktober 2021, svarade kommunernas ekonomichefer på frågor om ekonomin inom IFO. Ett område som är särskilt utsatt är barn och ungdomsvården, där kostnaderna ökat med hela 73 procent i fasta priser (deflaterat med kommunernas pris- och löneökningar) samtidigt som antalet barn och unga endast ökat med 9 procent sedan 2010. En orsak är ett ökat antal orosanmälningar. Det är främst kostnaderna för familjehemsplaceringar som ökat, tätt följt av kostnaderna för HVB-placeringar. Även kostnaderna för öppna insatser har ökat i betydligt snabbare takt än antalet barn"

Föreliggande förslag kommer att höja ambitionsnivån inom socialtjänstens individ och familjeomsorg ytterligare, vilket Karlskrona kommun tycker är bra, men det måste följa finansieringsprincipen. Karlskrona kommun anser att utredningen inte tillräcklig belyser kostnaderna inom verkställigheten av öppna insatser, fler och nya evidensbaserade insatser samt behov av ett förändrat verksamhetssystem som är följtsamt med de möjligheter som öppna insatser till barn och unga utan samtycke ger. Vidare kommer förändringen att kräva andra kompetenser än de socialtjänsten har idag.

Beslut skickas till

Socialdepartementet
Akten

Cecilia Grefve Lang	Emmeline Tigerman	Carolina Olsson
Förvaltningschef	Verksamhetsutvecklare	Verksamhetsutvecklare

Bilagor

Handläggare
Cecilia Grefve Lang

Telefon
0455321338

Vår beteckning
SN 2021/9897

Er beteckning

Datum
2021-11-29

- 1 Remissvar Öppna insatser utan samtycke
- 2 S2019-04727-Remissmissiv för SoS rapport Öppna insatser till barn utan samtycke.pdf
- 3 Slutredovisning öppna insatser utan samtycke.pdf

Remissvar avseende rapport till regeringen uppdrag S2019/04727/FST

Öppna insatser utan samtycke

Sammanfattning

Karlskrona kommun delar i allt väsentligt rapportens slutsatser och förslag. Förslag som inte kommenteras i yttrandet har Karlskrona kommun inte haft några särskilda synpunkter på. Att ge öppna insatser till barn och unga utan samtycke är möjligheter och ytterligare verktyg som socialtjänsten behöver för att ge barnet, den unge rätt stöd eller skydd vid rätt tidpunkt. Det stämmer väl överens med barnkonventionen och det stärker barnet som rättighetsbärare. Samtidigt som det finns dilemman som rapporten på flera ställen belyser.

Karlskrona kommun välkomnar Socialstyrelsens förslag om att kunna ge barn öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke från 12 år. Däremot delar inte Karlskrona kommun Socialstyrelsens uppfattning om att processbehörighetsåldern inte samtidigt ska förändras till 12 år, där anser Karlskrona kommun att ytterligare utredning på området behövs. Karlskrona kommun ställer sig bakom tidigare utredning om Barnets rätt som föreslog att åldern för processbehörighet skulle sänkas till 12 år i mål om vårdnad, umgänge och verkställighet enligt föräldrabalken och i sociala mål.

Socialstyrelsen och för all del även kommunerna och barnrättsorganisationerna framför trots den överlag positiva inställningen till möjligheten att ge insatser utan samtycke till barn och unga från 12 års ålder, även dilemma med förslaget. Barnet hamnar i lojalitetskonflikt med sina vårdnadshavare och det finns också på sina ställen i rapporten tveksamheter om träffsäkerheten i insatserna till barnet om det inte också omfattar vårdnadshavarna. Vidare lyfts situationer om våld i nära relationer och våld i hederssammanhang vilka kräver extra varsamhet i att ge öppna insatser utan samtycke. Dessa speciella situationer behöver mötas av nationell vägledning, kompetenshöjning samt fler evidensbaserade metoder att ta till för socialarbetare så att de befarande dilemman som rapporten tar upp i möjligaste mån kan undvikas.

Karlskrona kommun noterat att barnrättsorganisationerna har varit delaktiga i utredningen vilket är bra, vi saknar däremot barnets delaktighet i utredningen, vi tror att barn och unga själva har värdefulla kunskaper att

bidra med i utredningen, det är dem det berör. Vi förstår svårigheterna att nå barn och unga under pandemin samtidigt som Karlskrona kommuns erfarenhet är att barn och unga inte är främmande för att prata digitalt. Vi hade därför uppskattat om rapporten också hade omfattat digitala samtal direkt med barn och unga.

Karlskrona kommun ställer sig tveksamma till Socialstyrelsens förslag att kunna besluta om LVU 22 § även vid problem i den unges hemmiljö då vi ser ett omfattande behov av förtydligande och att förslag till insatser kopplas till användandet av paragrafen. Kan det vara så att avsaknaden av vidare utredning av att ge insatser till föräldrar utan samtycke istället möts av att göra förändring i LVU, och att vi med det istället gör det till barnets problem. Vi ser hellre behov av lagfäst professionell samverkan när föräldraförmågan brister och insatser behövs från flera parter.

Samtidigt som Karlskrona kommun välkomnar möjligheten att kunna ge fler öppna insatser utan samtycke till barn och unga ifrån 12 år så väcks ändå reflektioner om vad det gör med de kärnvärden som finns i socialtjänstlagen både den nuvarande och den kommande som bygger på frivillighet. Hur påverkar förslaget om att ge öppna insatser utan samtycke det utvecklingsarbete som socialtjänsten nödvändigtvis måste göra för att fler ska känna tillit till socialtjänsten och själva ansöka om hjälp.

Ambitionsnivån inom individ och familjeomsorgen har avsevärt höjts genom flera lagändringar de senaste åren. Ur Sveriges Kommuner och Regioners senaste ekonomirapport framkommer följande om individ och familjeomsorgen.

“I Ekonomirapporten, som presenterades den 19 oktober 2021, svarade kommunernas ekonomichefer på frågor om ekonomin inom IFO. Ett område som är särskilt utsatt är barn och ungdomsvården, där kostnaderna ökat med hela 73 procent i fasta priser (deflaterat med kommunernas pris- och löneökningar) samtidigt som antalet barn och unga endast ökat med 9 procent sedan 2010. En orsak är ett ökat antal orosanmälningar. Det är främst kostnaderna för familjehemsplaceringar som ökat, tätt följt av kostnaderna för HVB-placeringar. Även kostnaderna för öppna insatser har ökat i betydligt snabbare takt än antalet barn”

Föreliggande förslag kommer att höja ambitionsnivån inom socialtjänstens individ och familjeomsorg, vilket Karlskrona kommun tycker är bra, men det måste följa finansieringsprincipen. Karlskrona kommun anser att utredningen inte tillräcklig belyser kostnaderna inom verkställighet av öppna insatser, fler och nya evidensbaserade insatser samt behov av ett förändrat verksamhetssystem som är följtsamt med de möjligheter som öppna insatser till barn och unga utan samtycke ger. Vidare att förändringen kommer att kräva andra kompetenser än de socialtjänsten har idag.

Avsnittsspecifika kommentarer

Kapitel 5 Erfarenheter och synpunkter på behov av förändrad reglering

Kapitel 6 Analys och överväganden

Sänkt åldersgräns för insats enligt SoL

Karlskrona kommun ställer sig positiva till Socialstyrelsens förslag att sänka åldersgränsen för öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke men anser att åldersgränsen för processbehörighet bör sänkas till att gälla från 12 år. Förslaget stärker barnrättsperspektivet och ger utökad möjlighet att barn får ett stöd av socialtjänsten.

Processbehörighet

I Socialstyrelsens rapport förs problematiserande resonemang kring processbehörighet fram men Socialstyrelsen föreslår inte en sänkt åldersgräns. Karlskrona kommuns inställning är att processbehörigheten bör gälla från 12 års ålder så att barn från denna ålder har rätt att föra sin egen talan i mål och ärende enligt SoL och LVU. Utan att åldersgränsen för processbehörigheten sänks står åldersgruppen barn 12-15 år inför en rättsosäker handläggning där de inte har möjlighet att ansöka om bistånd eller att överklaga ett beslut. Åldersgruppen bör ha samma rättigheter som barn från 15 år.

Handläggning och dokumentation

I Socialstyrelsens rapport framkommer ingen problematisering av den praktiska handläggningen och socialtjänstens dokumentationsskyldighet. Kommunernas socialtjänst kommer att ställas inför en rad svårigheter avseende handläggning och dokumentation då barn mellan 12–15 år inte har processbehörighet.

Dagens verksamhetssystem kan ha svårigheter att hantera en ingång i handläggningen då det inte finns en ansökan att inleda utredning utifrån. För att framöver kunna hantera detta måste en översyn och förändring av verksamhetssystem eventuellt göras.

Det formella tillvägagångssättet som socialtjänsten hanterar ett ärende är att efter ansökan inleda en utredning enligt SoL. Då ett barn mellan 12–15 år inte har processbehörighet kan de inte på egen hand göra en ansökan. Ett alternativ socialtjänsten har är att inleda utredning genom information på annat sätt, där socialtjänsten innehar information som leder till oro för ett barn. Detta alternativ förskjuter barnets rätt till att göra sin röst hörd till socialtjänsten bedömningen om det föreligger oro. Om ett barn önskar en öppen insats bör de i alla lägen få möjlighet att få sin sak prövad och ha samma rättigheter som en person över 15 år.

I förslaget framkommer att socialtjänsten ska göra övervägande t.ex. lämplighetsbedömning med vårdnadshavarens inställning, bedömning av barnets beslutskompetens och mognadsnivå samt att socialtjänsten ska fatta beslut om öppna insatser. Socialtjänsten kan fatta ett beslut som går emot barnets önskan bland annat på grund av barnets mognadsnivå eller vårdnadshavarens inställning. Det bör skapas en vägledning för på vilket sätt socialtjänsten ska dokumentera dessa överväganden och där socialtjänsten dokumentationsskyldighet i dessa ärenden tydligt framgår. Socialtjänstens möjlighet att fatta beslut om att inte inleda en öppen insats blir i detta läge inte ett avslagsbeslut som barnet kan överklaga, vilket skapar rättsosäkerhet för barnet.

Socialstyrelsens förslag innebär att barn från 12 år kan erhålla en öppen insats men att denna typ av insats i formell meningen inte är en biståndbeviljad insats enligt 4 kap 1 § SoL. Karlskrona kommun saknar hur socialtjänsten ska hantera ej verkställda beslut enligt 3 kap 6a § SoL.

Barns rätt till stöd

Socialstyrelsens förslag innebär att barns egna åsikter, från 12 års ålder, ges en större tyngd då det gäller möjligheten att få ta del av öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke.

I förslaget har barn mellan 12–15 år ingen möjlighet att på egen hand göra en formell ansökan. Otydlighet i hur ett barn med önskan om en insats ska kunna göra sin röst hörd i kontakt med socialtjänsten gör att det finns en risk att grupper av barn som inte tidigare varit i kontakt med socialtjänsten inte ges rimlig möjlighet till detta. I rapporten framkommer att den inledande kontakten kan vara en redan pågående utredning eller insats, vilket är barn som redan har kontakt med socialtjänsten. För att socialtjänsten ska kunna nå barn i ett förebyggande och tidigare skede bör barn från 12 års ålder ges rätt att göra en ansökan. Barns åsikter från 12 års ålder bör ges samma tyngd som barn från 15 år. De bör som grupp av barn ha samma form av rättighetsbärare.

Karlskrona kommun vill fånga det resonemang som förs i rapporten om socialtjänstlagens grundprinciper om frivillighet. Under en följd av år har kontakten med socialtjänsten i mångt och mycket handlat om kontakt via orosanmälningar, detta ger den repressiva delen i socialtjänsten ett stort utrymme vilket också befäster en rädsla för att frivilligt kontakta socialtjänsten. I det utvecklingsarbete som nu sker i landets socialtjänster med ambitioner om en socialtjänst som är tidig och samordnad, synlig ute i skolor och i bostadsområdena och i uppsökande verksamhet för att öka möjligheten för tidig upptäckt av ogynnsam utveckling för såväl barn som vuxna. I den utvecklingen blir frågan kommer öppna insatser utan samtycke befästa den repressiva delen i myndighetsutövningen ytterligare eller främjar det frivillighet?

Så samtidigt som Karlskrona kommun välkomnar möjligheten att kunna ge fler öppna insatser utan samtycke till barn och unga ifrån 12 år så väcks ändå reflektioner om vad det gör med de kärnvärden som socialtjänstlagen står för och som bygger på frivillighet. Hur påverkar förslaget om att ge öppna insatser utan samtycke det utvecklingsarbete som socialtjänsten nödvändigtvis måste göra för att fler, såväl barn som vuxna, ska känna tillit till socialtjänsten och själva ansöka om hjälp.

Utvidgning av 22 § LVU till att omfatta brister i omsorgen

Karlskrona kommun ställer sig tveksamma till Socialstyrelsens förslag i rapporten om att kunna besluta om LVU 22 § även vid problem i den unges hemmiljö då vi ser ett omfattande behov av förtydligande och att förslag till insatser kopplas till användandet av paragrafen. Kan det vara så att avsaknaden av vidare utredning av att ge insatser till föräldrar utan samtycke istället möts av att göra förändring i LVU, och att vi med det istället gör det till barnets problem. Karlskrona kommun ser hellre behov av lagfäst professionell samverkan när föräldraförmågan brister och insatser behövs från flera parter.

Karlskrona kommuns inställning är att 22 § LVU, även i sin nuvarande utformning, behöver förtydligas för att bli mer användbar för kommunerna. Paragrafen upplevs idag svårhanterad och används inte i sådan utsträckning som annars skulle kunna bli aktuell. Det kunskapsstöd som finns tillgängligt på Socialstyrelsens hemsida är hjälpsamt men Karlskrona kommun upplever att det finns ytterligare behov av förtydligande och verktyg till stöd vid handläggning.

Barnrätt eller föräldrarätt

Att ge insatser till föräldrar, i syfte att förbättra barnets hemmiljö, utan samtycke riskerar att förlänga en redan ohållbar situation för barnet, som i slutändan kanske ändå kan komma att behöva placeras. Risken är att föräldrarätten prioriteras över barnrätten, vem gagnar insatserna i ett sådant skede? Tillsätter socialtjänsten insatsen för att möjliggöra för barnet att fortsätta bo hemma eller för att föräldrarna inte ska behöva få sitt barn placerat? Att ställa krav/tvinga vuxna att ta emot insatser kan snabbt övergå att bli *hotivation*, det vill säga föräldrar tar emot stöd enbart för att undvika en placering – inte för att de egentligen är motiverade till det förändringsarbete som en insats skulle kunna komma att innebära.

I BBIC:s (Barns Behov I Centrum) senaste revidering förtydligas gällande vikten av mottaglighetsprincipen; hur avgörande mottaglighet och motivation är för hur stor förändring en insats kan åstadkomma. Då brist på mottaglighet är en förutsättning för att kunna applicera paragrafen ställer sig Karlskrona kommun frågande till huruvida ett förändringsarbete kommer att uppnå en förändring av sådan art att barnet kan komma att bo kvar i sin ursprungsfamilj. Risken är då att utvidgningen av paragrafen drar ut på en nödvändig process och utsätter barn för att bo kvar i en redan konstaterat skadlig hemmiljö där föräldrar saknar

motivation till förändring. Samtidigt säger forskning att det är skadligt för barn att placeras. Barnets rätt och bästa ska vara socialtjänstens främsta fokus och att undvika placering torde vara att arbeta efter båda dessa principer.

Behov av evidensbaserade metoder

För fall då det skulle bli aktuellt att besluta om insatser i hemmet mot föräldrars vilja efterlyser Karlskrona kommun en genomlysning gällande vilka insatser som i sådana fall skulle användas. Insatserna bör vara evidensbaserade och väl genomlysta för att kunna presenteras för föräldrar och barn för att möjliggöra att skapa motivation nog för att istället kunna ge insatser med samtycke vilket bör ge större genomslagskraft. Behovet av insatsförslag ses också för att kunna ge kommunerna möjlighet att planera omfattning av insatser, både vad gäller personalantal, personalkompetens, arbetstider och tidsåtgång.

Kapitel 7 Ikraftträdande

Karlskrona kommun instämmer i att Barns möjligheter till stöd är en angelägen fråga. Men tycker ändå med de skäl som anges i sammanfattningen att tidsramen är väl snäv då Socialstyrelsen föreslår att lagändringarna i SoL ska träda i kraft den 1 juni 2022.

Vi delar uppfattningen när det gäller förändringarna av 22§ LVU att där behövs mer tid och mer stöd till kommunerna samt bedömningen att dessa lagförändringar skulle kunna träda ikraft tidigast den 1 januari 2023. Utöver det som Socialstyrelsen anger som skäl till ett senare ikraftträdande ställer sig Karlskrona kommun sig tveksamma till Socialstyrelsens förslag om att kunna besluta om LVU 22 § även vid problem i den unges hemmiljö då vi ser ett omfattande behov av förtydligande och att förslag till insatser kopplas till användandet av paragrafen. Kan det vara så att avsaknaden av vidare utredning av att ge insatser till föräldrar utan samtycke istället möts av att göra förändring i LVU, och att vi med det istället gör det till barnets problem. Karlskrona kommun ser behov av ytterligare utredning gällande förändringarna av 22§ LVU av de skäl som anges ovan.

Kapitel 8 Konsekvensanalys

Föreliggande förslag kommer att höja ambitionsnivån inom socialtjänstens individ och familjeomsorg, vilket Karlskrona kommun tycker är bra, men det måste följa finansieringsprincipen. Karlskrona kommun anser att utredningen inte tillräcklig belyser kostnader inom verkställighet av öppna insatser, fler och nya evidensbaserade insatser samt behov av ett förändrat verksamhetssystem som är följtsamt med de möjligheter som öppna insatser till barn och unga utan samtycke ger. Vidare kommer förändringen att kräva andra kompetenser än de socialtjänsten har idag.

Socialdepartementet

SN 2021/9897 1.9.1

§ 158**Svar på remiss om Öppna insatser utan samtycke****Efter tillstyrkan från arbetsutskottet beslutar socialnämnden****att** avge bifogat yttrande till socialdepartementet

Förvaltningschef Cecilia Grefve Lang föredrar ärendet.

Beskrivning av ärendet

Socialnämnden har från kommunstyrelsen fått i uppdrag att ansvara för att avge remissvar från Karlskrona kommun till Socialdepartementet avseende Öppna insatser utan samtycke. Svaret skall vara socialdepartementet tillhanda via email senast den 10 januari 2022.

Socialstyrelsens utredning avseende öppna insatser utan samtycke. Regeringen har i 2018 års regleringsbrev gett Socialstyrelsen i uppdrag att redogöra för kunskapsläget om öppna insatser till unga respektive vårdnadshavare bl.a utifrån erfarenheter i Danmark och Norge, samt bedöma om det som framkommer kan motivera en lagändring. 2019-11-14 ändrades uppdraget till att också lämna förslag på hur möjligheterna att ge öppna insatser utan samtycke till stöd och skydd för barn och unga kan öka så att insatserna kan ges i fler fall och i fler situationer.

Socialstyrelsen har överlämnat sin rapport *Öppna insatser utan samtycke* och Karlskrona kommun är en av flera remisskommuner. Öppna insatser avser insatser som ges till barn och unga som bor i det egna hemmet tex stöd och behandlingsinsatser eller förebyggande insatser som riktar sig till individer och grupper. Öppna insatser kan även ges till barn och unga som bor i familjehem, HVB eller i stödboende. Med öppna insatser avses inte placeringar.

Att barn som är i behov av stöd från socialtjänsten får tillgång till rätt insatser i rätt tid är en angelägen fråga.

forts

Sign

Sign

Sign

§ 158 forts

Svar på remiss om Öppna insatser utan samtycke

Ett barn som är i behov av socialtjänstens stöd har rätt att få stödet i syfte att barnets situation förbättras. När socialtjänsten beslutar om en insats till ett barn är det viktigt att insatsen inte försätter barnet i en svårare situation än före beslutet om insats. Socialtjänsten ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling.

Socialstyrelsen har haft i uppdrag att redogöra för kunskapsläget om öppna insatser utan samtycke till barn och till vårdnadshavare, bland annat utifrån erfarenheterna i Norge och Danmark och bedöma om det är motiverat med en lagändring inom området. I uppdraget ingår också att lämna förslag på hur regleringen i 3 kap. 6 a och b §§ socialtjänstlagen (2001:453), SoL, samt 22 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, kan öka så att socialnämnden kan besluta om insatser till barn och unga i fler fall och i fler situationer än idag. Oavsett ställningstagande ska förslag till författningsändringar i de delar som uppdraget omfattar lämnas.

Rapporten utgör ett underlag för regeringens fortsatta arbete med frågan.

Den samlade bild som Socialstyrelsen har fått under arbetet med uppdraget är att det, delvis som en följd av regelverkets konstruktion, finns barn som löper en risk att inte få tillräckligt stöd från socialtjänsten idag och att möjligheterna för socialtjänsten att besluta om öppna insatser till barn utan vårdnadshavarnas samtycke behöver öka för att ge barn tillgång till öppna insatser i fler fall och i fler situationer.

En sänkning av åldersgränsen jml Socialtjänstlagen (SoL)

Idag är det möjligt för socialnämnden att bevilja öppna insatser till barn utan vårdnadshavares samtycke från det att barnet fyllt 15 år med stöd av SoL. Socialstyrelsen föreslår att åldersgränsen sänks så att det blir möjligt för socialnämnden att besluta om öppna insatser till barn redan från 12 års ålder, om socialnämnden bedömer att det är lämpligt och barnet själv samtycker till insatsen. Att barn vid en tidigare ålder än vad som är möjligt idag får större bestämmanderätt när det gäller öppna insatser överensstämmer med ett stärkt barnrättsperspektiv.

Barn under 15 år är inte processbehöriga och kan inte på egen hand ansöka om öppna insatser. Socialstyrelsens förslag innebär ingen ändring av processbehörighetsåldern.

Utvidgning av 22 § Lagen om vård av unga (LVU)

I uppdraget ingår även att se över om insatser med stöd av 22 § LVU bör kunna beslutas även vid brister i den unges hemmiljö och att lämna författningsförslag också i denna del.

forts

Sign

Sign

Sign

§ 158 forts

Svar på remiss om Öppna insatser utan samtycke

Socialstyrelsen anser att det finns fördelar med en utvidgning av 22 § LVU så att det blir möjligt för socialnämnden att även besluta om öppna insatser till barn som behöver sådana insatser till följd av ett förhållande i hemmet. Ett sådant förslag skulle möjliggöra för socialnämnden att besluta om öppna insatser i fler fall och i fler situationer.

Utvidgningen skulle omfatta situationer där det finns brister i barnets hemmiljö men där missförhållandena i hemmet inte är så allvarliga att de når upp till den nivå som krävs för en placering av barnet med stöd av LVU. Syftet med ett sådant förslag skulle vara att stärka barnrättsperspektivet i socialtjänstens verksamhet och ge socialnämnden en möjlighet att bevilja insats, oberoende av samtycke, i ett tidigare skede än när en ansökan om vård måste göras. För ett barn i en sådan situation kan det vara avlastande för barnet att få stödande eller kompenserande insatser, oberoende av vårdnadshavarens samtycke.

Vissa av riskerna för barnet kanske skulle kunna hanteras om det vore möjligt för socialtjänsten att samtidigt ställa krav på vårdnadshavare att ta emot stöd för att utveckla sin föräldraförmåga. En kombination av regeländringar som omfattar insatser till såväl barnet som vårdnadshavaren skulle kunna öka förutsättningarna för att förbättra hemmiljön samtidigt som barnet får tillgång till stödande insatser. Socialstyrelsen bedömer dock att det är osäkert om en lagändring som möjliggör öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare skulle kunna säkerställa en varaktig och hållbar förändring av vårdnadshavarens föräldraförmåga i en situation där vårdnadshavaren inte är motiverad till att förändra sin situation. Kunskapsläget om insatser till vuxna utan samtycke är bristfälligt. Om regeringen väljer att gå vidare med att utreda denna fråga kan erfarenheter eventuellt dras från andra områden som t.ex. kriminalvården.

Sammanfattning av förvaltningens synpunkter på remissunderlaget/rapporten.

Förvaltningen delar i allt väsentligt rapportens slutsatser och förslag. Förslag som inte kommenteras i yttrandet har förvaltningen inte haft några särskilda synpunkter på. Att ge öppna insatser till barn och unga utan samtycke är möjligheter och ytterligare verktyg som socialtjänsten behöver för att ge barnet, den unge rätt stöd eller skydd vid rätt tidpunkt. Det stämmer väl överens med barnkonventionen och det stärker barnet som rättighetsbärare. Samtidigt som det finns dilemman som rapporten på flera ställen belyser.

forts

Sign

Sign

Sign

§ 158 forts**Svar på remiss om Öppna insatser utan samtycke**

Karlskrona kommun välkomnar Socialstyrelsens förslag om att kunna ge barn öppna insatser utan vårdnadshavarens samtycke från 12 år. Däremot delar inte Karlskrona kommun Socialstyrelsens uppfattning om att processbehörighetsåldern inte samtidigt ska förändras till 12 år, där anser Karlskrona kommun att ytterligare utredning på området behövs. Karlskrona kommun ställer sig bakom tidigare utredning om Barnets rätt som föreslog att åldern för processbehörighet skulle sänkas till 12 år i mål om vårdnad, umgänge och verkställighet enligt föräldrabalken och i sociala mål.

Socialstyrelsen och för all del även kommunerna och barnrättsorganisationerna framför trots den överlag positiva inställningen till möjligheten att ge insatser utan samtycke till barn och unga från 12 års ålder, även dilemma med förslaget. Barnet hamnar i lojalitetskonflikt med sina vårdnadshavare och det finns också på sina ställen i rapporten tveksamheter om träffsäkerheten i insatserna till barnet om det inte också omfattar vårdnadshavarna. Vidare lyfts situationer om våld i nära relationer och våld i hederssammanhang vilka kräver extra varsamhet i att ge öppna insatser utan samtycke. Dessa speciella situationer behöver mötas av nationell vägledning, kompetenshöjning samt fler evidensbaserade metoder att ta till för socialarbetare så att de befarande dilemman som rapporten tar upp i möjligaste mån kan undvikas.

Karlskrona kommun noterat att barnrättsorganisationerna har varit delaktiga i utredningen vilket är bra, vi saknar däremot barnets delaktighet i utredningen, vi tror att barn och unga själva har värdefulla kunskaper att bidra med i utredningen, det är dem det berör. Vi förstår svårigheterna att nå barn och unga under pandemin samtidigt som Karlskrona kommuns erfarenhet är att barn och unga inte är främmande för att prata digitalt. Vi hade därför uppskattat om rapporten också hade omfattat digitala samtal direkt med barn och unga.

Karlskrona kommun ställer sig tveksamma till Socialstyrelsens förslag att kunna besluta om LVU 22 § även vid problem i den unges hemmiljö då vi ser ett omfattande behov av förtydligande och att förslag till insatser kopplas till användandet av paragrafen. Kan det vara så att avsaknaden av vidare utredning av att ge insatser till föräldrar utan samtycke istället möts av att göra förändring i LVU, och att vi med det istället gör det till barnets problem. Karlskrona kommun ser hellre behov av lagfäst professionell samverkan när föräldraförmågan brister och insatser behövs från flera parter.

forts

Sign

Sign

Sign

SOCIALNÄMNDENSammanträdesprotokoll

§ 158 forts**Svar på remiss om Öppna insatser utan samtycke**

Samtidigt som Karlskrona kommun välkomnar möjligheten att kunna ge fler öppna insatser utan samtycke till barn och unga ifrån 12 år så väcks ändå reflektioner om vad det gör med de kärnvärden som finns i socialtjänstlagen både den nuvarande och den kommande som bygger på frivillighet.

Hur påverkar förslaget om att ge öppna insatser utan samtycke det utvecklingsarbete som socialtjänsten nödvändigtvis måste göra för att fler ska känna tillit till socialtjänsten och själva ansöka om hjälp.

Ambitionsnivån inom individ och familjeomsorgen har avsevärt höjts genom flera lagändringar de senaste åren. Ur SKR's senaste ekonomirapport framkommer följande om individ och familjeomsorgen.

"I Ekonomirapporten, som presenterades den 19 oktober 2021, svarade kommunernas ekonomichefer på frågor om ekonomin inom IFO. Ett område som är särskilt utsatt är barn och ungdomsvården, där kostnaderna ökat med hela 73 procent i fasta priser (deflaterat med kommunernas pris- och löneökningar) samtidigt som antalet barn och unga endast ökat med 9 procent sedan 2010. En orsak är ett ökat antal orosanmälningar. Det är främst kostnaderna för familjehemsplaceringar som ökat, tätt följt av kostnaderna för HVB-placeringar. Även kostnaderna för öppna insatser har ökat i betydligt snabbare takt än antalet barn"

Föreliggande förslag kommer att höja ambitionsnivån inom socialtjänstens individ och familjeomsorg ytterligare, vilket Karlskrona kommun tycker är bra, men det måste följa finansieringsprincipen. Karlskrona kommun anser att utredningen inte tillräcklig belyser kostnaderna inom verkställigheten av öppna insatser, fler och nya evidensbaserade insatser samt behov av ett förändrat verksamhetssystem som är följtsamt med de möjligheter som öppna insatser till barn och unga utan samtycke ger. Vidare kommer förändringen att kräva andra kompetenser än de socialtjänsten har idag.

Sign

Sign

Sign

